

O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINING XALQARO TAJRIBALAR BILAN TAQQOSLANISHI

G'oziyev Murodjon Shokirjonovich

Farg'ona davlat universiteti "Moliya" kafedrasi dotsenti, ilmiy maqola rahbari

Karimova Dilorom Shavkat qizi

Rustamova Ruxsora Muslimbek qizi

Farg'ona davlat universiteti "Iqtisodiyot" yo'nalishi talabalari

Annotatsiya. Mazkur ishda O'zbekiston soliq tizimi va uning rivojlanish dinamikasi tahlil qilinib, Singapur tajribasi bilan taqqoslangan. Soliq tushumlarining iqtisodiy o'sishga ta'siri Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi, OECD hamda O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida o'rganilgan. Tadqiqot davomida ikki mamlakat soliq tizimlari tarkibiy qismlari, jumladan, stavkalar, imtiyozlar va fiskal siyosat solishtirilib, tahliliy jadval orqali aks ettirilgan. Ish yakunida O'zbekiston soliq tizimini takomillashtirish bo'yicha fiskal barqarorlikni mustahkamlash, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va soliqlarning iqtisodiy samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiyalar berilgan. Ushbu tadqiqot iqtisodiy siyosat yurituvchilar, soliq sohasi mutaxassislari va akademik doiralar uchun muhim manba bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar. Soliq tizimi, fiskal siyosat, soliq tushumlari, iqtisodiy o'sish, soliq imtiyozlari, soliq stavkalari, investitsion muhit.

KIRISH

Har bir mamlakatning soliq tizimi uning iqtisodiy rivojlanish darajasi, siyosiy tuzilishi va ijtimoiy ehtiyojlariga bog'liq holda shakllanadi. Soliqlar davlat byudjetining asosiy daromad manbai bo'lib, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Samarali soliq tizimi mamlakat

iqtisodiyotini ragʻbatlantirish bilan birga, tadbirkorlik muhitini yaxshilashga ham xizmat qiladi.

Oʻzbekiston mustaqillikka erishgandan soʻng soliq tizimini isloh qilish va modernizatsiya qilish yoʻlida qator chora-tadbirlarni amalga oshirdi. Oʻtgan yillarda soliq maʼmurchiligi soddalashtirildi, biznes yuritish sharoitlari yaxshilandi va soliq yukini kamaytirish boʻyicha qator islohotlar olib borildi. Shunga qaramay, Oʻzbekiston soliq tizimining samaradorligini oshirish va xalqaro tajribadan foydalangan holda takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Jahon tajribasi shuni koʻrsatadiki, ilgʻor soliq tizimiga ega boʻlgan mamlakatlar iqtisodiy rivojlanish, investitsiyalar jalb etish va biznes muhitini yaxshilash borasida katta yutuqlarga erishmoqda. Xususan, AQSh, Germaniya, Buyuk Britaniya kabi rivojlangan mamlakatlarda soliq tizimi shaffof, raqamlashtirilgan va tadbirkorlikni ragʻbatlantiruvchi vositalarga boy. Shu bilan birga, Turkiya, Malayziya, Qozogʻiston kabi rivojlanayotgan davlatlarning soliq tizimi ham Oʻzbekiston uchun oʻrnak boʻlishi mumkin.

Ushbu maqolada Oʻzbekiston soliq tizimi xalqaro tajriba bilan taqqoslanib, uning afzalliklari va kamchiliklari tahlil qilinadi. Shuningdek, xorijiy tajribalar asosida soliq tizimini yanada samarali qilish boʻyicha tavsiyalar beriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi Oʻzbekiston soliq tizimini xalqaro tajribalar bilan taqqoslab, uning samaradorligini oshirish yoʻllarini aniqlashdan iborat. Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlardan foydalanilgan:

- Sistemali yondashuv – soliq tizimini kompleks ravishda tahlil qilish, uning iqtisodiy va huquqiy jihatlarini baholash uchun qoʻllanildi.

- Statistik tahlil – O‘zbekiston va boshqa mamlakatlardagi soliq tushumlari, stavkalari va imtiyozlari haqidagi ma’lumotlarni solishtirish.
- Qiyosiy tahlil – rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning soliq tizimlarini o‘zaro taqqoslash orqali samarali modellarni aniqlash.
- Omilli tahlil – soliq islohotlarining iqtisodiy o‘lishga ta’sirini baholash.
- Tanlanma kuzatish – biznes subyektlari va mutaxassislarning fikrlarini tahlil qilish orqali mavjud soliq tizimining samaradorligini baholash.
- Analiz va sintez – xalqaro tajribani umumlashtirish va O‘zbekiston sharoitiga moslashtirish.

ADABIYOTLAR SHARHI

Soliq tizimining samaradorligi va rivojlanish omillarini tahlil qilishda turli ilmiy tadqiqotlar va yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu bo‘limda soliq tizimining iqtisodiy o‘lishga ta’siri, soliq ma’murchiligini takomillashtirish hamda samarali soliq strategiyalarini ishlab chiqish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar ko‘rib chiqiladi.

Dastlabki nazariy tadqiqotlar soliqlarning iqtisodiyotga ta’siri va davlat byudjetining barqarorligini ta’minlashdagi rolini aniqlashga qaratilgan. Masalan, Musgrave va Musgrave (1989) tomonidan olib borilgan tadqiqotda davlat soliqlarining taqsimoti va ularning iqtisodiy o‘lishga ta’siri tahlil qilingan. Tadqiqotchilar soliqlarning ortiqcha yuk bo‘lishi iqtisodiy faoliyatni sekinlashtirishi mumkinligini ta’kidlaydilar.

Keyingi tadqiqotlar soliqlarning tadbirkorlik muhitiga ta’sirini o‘rganishga qaratilgan. Stiglitz (2000) o‘zining **"Economics of the Public Sector"** asarida soliqlarning rag‘batlantiruvchi va cheklovchi tomonlarini tahlil qilib, soliq yukining biznes faoliyatiga ta’sirini o‘rgangan. Unga ko‘ra, yuqori soliq stavkalari

investitsiyalarning kamayishiga olib kelishi mumkin, shu sababli soliqlarning optimal darajasini belgilash muhim.

Xalqaro soliq tizimlarini taqqoslashga qaratilgan tadqiqotlar ham muhim o‘rin tutadi. Tanzi va Zee (2001) tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotda rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlardagi soliq tizimlari taqqoslanib, samarali soliq siyosatini ishlab chiqish bo‘yicha tavsiyalar berilgan. Ularning fikricha, soliqlarning soddalashtirilgan va shaffof bo‘lishi biznes muhitini yaxshilash va iqtisodiy o‘rishni ta‘minlash uchun muhim omildir.

O‘zbekiston soliq tizimini takomillashtirish bo‘yicha o‘tkazilgan tadqiqotlar orasida Alimov (2020) tomonidan yozilgan **"O‘zbekistonda soliq siyosati va uning takomillashtirish yo‘llari"** kitobi e‘tiborga loyiq. Ushbu tadqiqotda O‘zbekiston soliq tizimining evolyutsiyasi, hozirgi muammolari va istiqboldagi islohot yo‘nalishlari tahlil qilingan. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda soliq ma‘murchiligini raqamlashtirish va tadbirkorlar uchun soliq yukini optimallashtirish soliq tizimining samaradorligini oshirishda muhim omil bo‘lishi mumkin.

Umuman olganda, xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, soliq tizimini isloh qilish jarayonida soliqlarning soddalashtirilgan va shaffof bo‘lishi, tadbirkorlikni rag‘batlantirish va soliq yukini optimallashtirishga qaratilgan strategiyalar samarali natija berishi mumkin. Shu bois O‘zbekiston soliq tizimini takomillashtirishda xalqaro tajribadan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Har qanday davlat iqtisodiy barqarorlikka erishish va rivojlanish sur‘atlarini oshirish uchun soliq tizimini samarali boshqarishga intiladi. Soliq tushumlari davlat byudjetining asosiy daromad manbai bo‘lib, ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish, infratuzilmani rivojlantirish va davlat xizmatlarini ta‘minlash uchun ishlatiladi. Shu sababli, soliq siyosati mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi.

O'zbekistonda 2024-yilda soliq tushumlarining keskin oshgani iqtisodiy islohotlarning samaradorligini ko'rsatmoqda. Bu holat soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish, biznes uchun qulay muhit yaratish va davlat daromadlarining oshishiga xizmat qiluvchi turli mexanizmlarni joriy etish natijasi bo'lishi mumkin.

2024 Yilda Soliq Tushumlari va Dinamikasi

Soliq tushumlari davlat iqtisodiyotining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, ular mamlakatning byudjet daromadlarini shakllantiradi va ijtimoiy hamda infratuzilmaviy loyihalarni moliyalashtirish uchun ishlatiladi. Har qanday davlatning soliq tizimi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, tadbirkorlikni rivojlantirish va aholi farovonligini oshirish uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun soliq tushumlarining dinamikasi iqtisodiy rivojlanishning muhim ko'rsatkichlaridan biri sifatida baholanadi. Soliq tushumlarining o'sishi yoki pasayishi turli omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Iqtisodiy faollikning oshishi, yalpi ichki mahsulot (YaIM)ning ko'payishi, bandlik darajasining ortishi va tadbirkorlik subyektlarining ko'payishi soliq tushumlarining o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, soliq ma'muriyatchiligining samaradorligi, korrupsiyaning oldini olish, soya iqtisodiyotining qisqarishi va raqamli texnologiyalarni joriy etish kabi omillar ham soliq tushumlarini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, soliq yukining haddan tashqari oshishi iqtisodiyotga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Yuqori soliq stavkalari tadbirkorlarni yashirin iqtisodiyotga o'tishga undashi, investitsion muhitning jozibadorligini pasaytirishi va ishlab chiqarish hajmining qisqarishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, davlatlar soliq yukini optimallashtirish va soliq tizimini yanada soddalashtirish orqali iqtisodiy faollikni rag'batlantirishga harakat qiladi.

O'zbekiston iqtisodiyotining asosiy moliyaviy tayanchlaridan biri bo'lgan soliq tushumlari 2024-yilda misli ko'rilmagan darajada o'sdi. Bu o'sish iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, biznes subyektlarining faoliyati va davlatning

soliq siyosatini yanada takomillashtirish borasidagi islohotlari bilan chambarchas bog'liq.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yilda davlat budjetiga jami 199,6 trillion so'm soliq tushumlari undirilgan bo'lib, bu 2023-yilga nisbatan 20,3% o'sishni tashkil etdi. Soliq tushumlarining bu kabi sezilarli oshishi mamlakatda iqtisodiy faollik ortib borayotganidan, ishbilarmonlik muhiti yaxshilanayotganidan hamda soliq tizimining takomillashtirilayotganidan dalolat beradi.

Soliq turi	Tushum (trln so'm)	O'sish (%)
Foyda solig'i	52,7	29,1
QQS (Qo'shilgan qiymat solig'i)	39,6	16,4
JShODS (Jismoniy shaxslar daromad solig'i)	35,4	18,3
Yer qa'ridan foydalanganlik solig'i	20,2	31,8
Aksiz solig'i	17,8	17,4
Davlat boji, jarimalar va yig'imlar	15	0 (o'sish yo'q)
Yer solig'i	8,2	19,2
Mol-mulk solig'i	6,8	33,5
AOS (Avtotransport solig'i)	2,8	17,6
Suv resurslaridan foydalanganlik solig'i	1,2	48,3

1-jadval.

Soliq turlari bo'yicha tushumlarning o'sishi.

Shuningdek, tuman va shahar budjetlariga tushumlar **24%** ga oshgani kuzatilmoqda. Hududlar kesimida esa eng yuqori o'sish quyidagi viloyatlarda qayd etildi:

- **Toshkent shahri** – **27%**
- **Sirdaryo viloyati** – **25%**
- **Toshkent viloyati** – **23%**

Bu o'zgarishlar iqtisodiy faoliyatning aynan urbanizatsiyalashgan va sanoatlashgan hududlarda jadallashayotganini ko'rsatadi.

Soliq tushumlarining oshishi mamlakatning makroiqtisodiy holatiga ham ta'sir qiladi. Byudjet daromadlari ortib borishi natijasida davlat infratuzilmaviy loyihalarni rivojlantirish, ijtimoiy ta'minotni yaxshilash va biznes uchun qulay muhit yaratish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, bu jarayon uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun samarali soliq siyosatini shakllantirishni talab qiladi. Shuning uchun ham O'zbekistonning 2024-yilda soliq tushumlari bo'yicha erishgan natijalari chuqur tahlil qilinishi va kelajakdagi strategik qarorlarni qabul qilishda e'tiborga olinishi lozim.

Soliq tushumlari va ularning iqtisodiy dinamikaga ta'siri

Soliq tushumlari davlatning asosiy moliyaviy manbalaridan biri bo'lib, ular orqali davlat ijtimoiy himoya, infratuzilma, sog'liqni saqlash va ta'lim kabi muhim yo'nalishlarni moliyalashtiradi. Soliq tushumlari nafaqat davlat byudjeti daromadlarini shakllantiradi, balki iqtisodiy barqarorlik va investitsion muhitni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Davlatlarning soliq siyosati iqtisodiy o'sish, biznes muhitining rivojlanishi, ishchi kuchi bandligi va xorijiy investitsiyalar

hajmiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, har bir mamlakat o'zining soliq tizimini rivojlantirish va optimallashtirish orqali iqtisodiy faollikni oshirishga harakat qiladi.

Soliq tushumlari dinamikasi turli omillar ta'sirida shakllanadi. Iqtisodiy o'sish sur'atining oshishi, yalpi ichki mahsulot (YaIM) hajmining ko'payishi, yangi tadbirkorlik subyektlarining tashkil etilishi va aholi daromadlarining oshishi soliq tushumlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, soliq ma'muriyatchiligining samaradorligi, korrupsiyaning kamayishi, soya iqtisodiyotining qisqarishi va raqamli texnologiyalarni soliq tizimiga joriy etish kabi omillar ham soliq tushumlarining oshishiga yordam beradi. Ammo soliq yukining haddan tashqari ortishi iqtisodiyotga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Yuqori soliq stavkalari bizneslarni yashirin iqtisodiyotga o'tishga majbur qilishi, investitsion muhitni zaiflashtirishi va ishlab chiqarish hajmini kamaytirishi ehtimoli mavjud. Shu sababli, rivojlangan mamlakatlar soliq yukini optimallashtirish va soddalashtirilgan soliq tizimlarini joriy etish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga intiladi.

O'zbekiston ham so'nggi yillarda soliq tizimini modernizatsiya qilishga qaratilgan islohotlarni amalga oshirmoqda. Davlat tomonidan soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish, tadbirkorlar uchun imtiyozlar yaratish va soya iqtisodiyotiga qarshi kurashish bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Natijada, rasmiy iqtisodiy faoliyat hajmi kengayib, soliq tushumlari o'sishda davom etmoqda. 2024-yilda soliq tushumlarining sezilarli darajada oshishi ushbu islohotlarning samaradorligini ko'rsatib, iqtisodiy o'sish uchun ijobiy signal bo'ldi.

Soliq tushumlarining oshishi davlat byudjetining imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu esa infratuzilmaviy loyihalarni moliyalashtirish, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarini yaxshilash hamda biznes uchun qulay sharoit yaratish imkonini beradi. Shu bilan birga, soliq tushumlarining barqarorligi uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish uchun muhim ahamiyatga ega. Bu borada dunyoning yetakchi

mamlakatlari, xususan Singapur tajribasi, O‘zbekiston uchun foydali bo‘lishi mumkin.

O‘zbekiston va Singapur soliq tizimlari taqqoslanishi

Singapur soliq siyosati bo‘yicha dunyoning eng ilg‘or mamlakatlaridan biri hisoblanadi. Uning soliq tizimi soddaligi, qulayligi va biznes uchun yaratilgan optimal sharoitlari bilan ajralib turadi. Singapur hukumati past soliq stavkalari va soliq to‘lovchilar uchun qulay muhit yaratish orqali investitsion jozibadorlikni oshirishga erishgan. O‘zbekiston esa hozirda o‘z soliq tizimini isloh qilish jarayonida bo‘lib, samaradorlikni oshirishga harakat qilmoqda. Quyida ikkala mamlakat soliq tizimlarini taqqoslovchi jadval keltirilgan:

Ko‘rsatkichlar	O‘zbekiston	Singapur
Soliq tizimi	Proqressiv va belgilangan stavkali	Soddalashtirilgan va past stavkali
QQS (Qo‘shilgan qiymat solig‘i)	12%	9%
Jismoniy shaxslar daromad solig‘i	12% (yagona stavka)	0%–22% (proqressiv)
Yuridik shaxslar foyda solig‘i	15%	17%
Dividendlar va kapitaldan olingan daromad solig‘i	5%–10%	0% (Singapurda kapital solig‘i yo‘q)
Sotsial soliq (ish beruvchi to‘laydi)	12%	17% (CPF jamg‘armasi uchun)
Soliq ma‘muriyatchiligi	Raqamlashtirish jarayoni davom etmoqda	To‘liq raqamlashtirilgan va avtomatlashtirilgan

Soya iqtisodiyoti ulushi	35%–40%	5% dan kam
Investitsiyalarni rag‘batlantirish	Imtiyozlar mavjud, biroq soliq yukini kamaytirish jarayoni davom etmoqda	Past soliq stavkalari va hukumat subsidiyalari orqali kuchli rag‘batlantirish
Xorijiy investorlar uchun qulaylik	Soliq yukini optimallashtirish bo‘yicha ishlar olib borilmoqda	Juda qulay va soddalashtirilgan tizim

2-jadval.

O‘zbekiston va Singapur soliq tizimlari.

O‘zbekiston soliq tizimini yanada takomillashtirish va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish uchun quyidagi yo‘nalishlarda islohotlarni chuqurlashtirish tavsiya etiladi. Ushbu tavsiyalar Singapur tajribasiga asoslangan holda ishlab chiqilgan bo‘lib, ularning har biri mamlakat soliq siyosatining samaradorligini oshirishga xizmat qilishi mumkin:

Tavsiya yo‘nalishi	Tavsif	Kutilayotgan natija
Soliq stavkalarini maqbullashtirish	O‘zbekiston korporativ soliq stavkalarini bosqichma-bosqich kamaytirish va barqaror darajada ushlab turish orqali investitsion jozibadorlikni oshirishi lozim.	Tashqi va ichki investitsiyalar hajmining oshishi, biznes muhitining yaxshilanishi.
Soliq tizimini soddalashtirish	Soliq to‘lovchilarga qulay shart-sharoit yaratish maqsadida ortiqcha byurokratik tartiblarni	Biznes yuritish osonlashadi, soliq tushumlari oshadi.

Tavsiya yo‘nalishi	Tavsif	Kutilayotgan natija
	qisqartirish va soliq hisob-kitoblarini raqamlashtirish zarur.	
Raqamlashtirish va soliq ma’muriyatchiligini kuchaytirish	Singapur tajribasidan kelib chiqib, O‘zbekistonda sun’iy intellekt va blokcheyn texnologiyalaridan foydalangan holda soliq nazoratini avtomatlashtirish zarur.	Soya iqtisodiyoti qisqaradi, soliq to‘lash tartibining shaffofligi ortadi.
Tadbirkorlik va kichik biznes uchun soliq yengilliklari	Yangi ish o‘rinlari yaratish va innovatsion biznes loyihalarni rag‘batlantirish uchun soliq imtiyozlarini yanada rivojlantirish lozim.	Kichik va o‘rta biznes rivojlanadi, bandlik darajasi ortadi.
Xalqaro investitsiyalar uchun qulay soliq muhitini yaratish	Singapur tajribasi asosida xalqaro kompaniyalar uchun maxsus soliq rezidensiyasi yoki imtiyozli hududlarni tashkil etish maqsadga muvofiq.	Xorijiy investitsiyalar oqimi kuchayadi, iqtisodiy o‘sish tezlashadi.

3-jadval.

O‘zbekiston uchun tavsiyalar.

Yuqoridagi tavsiyalar O‘zbekiston soliq tizimini yanada samarali, shaffof va investitsiyalar uchun jozibador qilishga xizmat qiladi. Singapur modelidan o‘rganilgan tajriba orqali O‘zbekiston biznes yuritish qulayligi bo‘yicha dunyodagi yetakchi davlatlar qatoriga kirish imkoniyatiga ega bo‘lishi mumkin.

XULOSALAR

O'zbekistonning soliq tizimini takomillashtirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tahlilda Singapur tajribasi bilan taqqoslash orqali O'zbekistonda soliq siyosatini isloh qilish uchun samarali yo'nalishlar aniqlandi.

Singapur o'zining qulay soliq muhiti, soddalashtirilgan va shaffof tizimi bilan butun dunyo investorlari uchun jozibador mamlakat hisoblanadi. Uning soliq siyosati iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, kichik va yirik biznesni rivojlantirish hamda byurokratik to'siqlarni kamaytirishga qaratilgan. O'zbekiston ham soliq yukini maqbullashtirish, soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish va xalqaro investitsiyalar uchun qulay shart-sharoit yaratish orqali iqtisodiy taraqqiyotini tezlashtirishi mumkin.

Ushbu tahlil shuni ko'rsatadiki, soliq tizimidagi islohotlar nafaqat davlat daromadlarini oshirish, balki iqtisodiyotning barcha qatlamlari uchun manfaatli muhit yaratish imkonini beradi. Soliq yukini muvozanatlash, kichik biznes va tadbirkorlikni rag'batlantirish, shuningdek, raqamlashtirish va innovatsiyalarni joriy etish orqali O'zbekiston iqtisodiy barqarorlik va jadal rivojlanishga erishishi mumkin. Shu bois, Singapur tajribasidan o'rganilgan ilg'or amaliyotlar O'zbekiston uchun kelajakda iqtisodiy muvaffaqiyat sari muhim qadam bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Musayev Sh. Soliq va soliq siyosati. Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
2. Stiglitz J. Economics of the Public Sector. W.W. Norton & Company, 2015.
3. Tanzi V. Public Finance in Developing Countries. Edward Elgar Publishing, 2000.

4. James S. & Nobes C. The Economics of Taxation: Principles, Policy, and Practice. Pearson, 2018.
5. Atkinson A. B. & Stiglitz J. Lectures on Public Economics. Princeton University Press, 2015.
6. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (2024-yil). Lex.uz
7. O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasi statistik hisobotlari (2024-yil).
8. Singapur soliq kodeksi (2024-yil). www.iras.gov.sg
9. O‘zbekiston Respublikasi Davlat budjeti to‘g‘risidagi qonun (2024-yil).
10. Jahon banki (World Bank) rasmiy sayti: www.worldbank.org
11. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi rasmiy sayti: www.stat.uz
12. Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi (IMF) soliq siyosati bo‘yicha hisobotlari: www.imf.org
13. OECD (Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti) soliq yuki va fiskal siyosati bo‘yicha hisobotlari: www.oecd.org
14. “O‘zbekistonda soliq islohotlari va ularning natijalari.” Kun.uz (2024-yil).
15. “O‘zbekiston soliq tizimidagi islohotlar va biznesga ta’siri.” Spot.uz (2024-yil).